

Edward Olszewski

Odrodzenie Związku Harcerstwa Polskiego w latach dziewięćdziesiątych w Danii

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F, Historia 5455,
369-378

1999/2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ganizowane drużyny ZHP w Kopenhadze i Nivå.² Harcerstwo polskie nie rozwinęło jednak szerszej działalności, głównie z powodu braku nauczycieli-instruktorów z Polski. Ożywienie prac organizacyjnych nastąpiło na początku 1932 roku, po przyjeździe do Danii polskich nauczycieli.³ Zorganizowano wówczas drużyny ZHP w Maribo, dwie w Nakskov oraz w Nykøbing Falster. W maju 1933 roku liczyły one około 80 dzieci ze „Szkół Polskich”.⁴ W latach 1934–1935 ZHP w Danii liczył około 100 harcerek i harcerzy, rozwinęto współpracę między drużynami i zapoczątkowano kontakty z harcerstwem duńskim.

W marcu 1937 roku Dział Zagraniczny Naczelnictwa ZHP w Warszawie skierował do Danii dwóch instruktorów: hm. Józefa Kreta i phm. Jana Błońskiego, którzy rozpropagowali ideę harcerstwa polskiego niemal we wszystkich regionach zamieszkałych przez rodziny polskich emigrantów oraz zorganizowali w okresie letnim kilka kolonii i obóz szkoleniowy. Po powrocie do Warszawy zaproponowali, aby kierowani do Danii nauczyciele byli jednocześnie instruktorami ZHP.⁵ Tak trafili do Danii hm. Roman Godłowski, phm. Adam Roman Sokółski i samarytanka Maria Korzeniowska.⁶ Dzięki nim, a szczególnie Romanowi Godłowskiemu, stan organizacyjny i działalność ZHP w Danii przybrały znaczne rozmiary. Na przełomie 1938/1939 roku działalność prowadziły drużyny: im. Emilii Plater w Nykøbing F., im. Tadeusza Kościuszki w Maribo, im. Tadeusza Kościuszki w Ålborgu, im. Adama Mickiewicza w Nakskov, im. Marii Curie-Skłodowskiej w Kopenhadze oraz Drużyny Harcerskie w Haderslev i Pindstrup. Liczyły one około 100 harcerek i harcerzy.⁷

Po zajęciu Danii przez III Rzeszę w 1940 roku działalność ZHP osłabła, jednak nie zanikła całkowicie dzięki ofiarnej pracy polskich nauczycieli-harcery, głównie na Lolland-Falster. Roman Godłowski w 1942 roku powołał nawet do życia Koło Przyjaciół Harcerstwa i wydawał konspiracyjnie miesięcznik ZHP „Biuletyn Związku Harcerstwa Polskiego w Danii” (na-

² *Ibid.*

³ E. Olszewski, *Szkolnictwo polonijne w Danii*, [w:] *Szkolnictwo polonijne na świecie. Zarys syntezy*. Pod red. Albina Kopruckowniaka, Lublin 1995, s. 247–288.

⁴ Nationalmusset (w Lyngby), Zbiory etnograficzne, Kronika Szkoły Polskiej w Nakskov, s. 82; „Polacy w Danii” 1933, nr 2, s. 22–23.

⁵ Archiwum Akt Nowych, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Departament Konsularny, Wydział Polaków Zagranicą (dalej: AAN MSZ DP WSP, 10638, k. 7–19. Polonia duńska w świetle pracy harcerskiej Sprawozdanie J. Kreta i J. Błońskiego z pobytu w Danii (1937 rok).

⁶ AAN MSZ DP WPZ, Biuro Personalne, 1004, k. 2, 4, 11, 15; 1117, k. 11–15.

⁷ AAN MSZ DP WPZ, 10943, k. 20. Wykaz akcji letniej Harcerstwa Polskiego dla MSZ w Warszawie z 3.06.1938; 10951, k. 6–7. Plan akcji obozowej ZHP w Danii z 27.06.1938.

kład 50 egz.).⁸ Patriotyczne wychowanie w „Szkołach Polskich”, w Związku Harcerstwa Polskiego i w Stowarzyszeniu Młodzieży Polskiej (Kołach Młodzieży) spowodowało, że część młodzieży z tych organizacji wraz z A. R. Sokólskim podjęła działalność w polskiej konspiracyjnej organizacji dywersyjno-wywiadowczej „Felicja”.⁹

Po II wojnie światowej rozpadł się, zbudowany poprzednio, system szkolnictwa polonijnego, wyjechali bądź przeszli do innej pracy polscy nauczyciele, wiek dojrzały osiągnęli harcerze, a następne pokolenia „buraczanej” emigracji w zasadzie zduńszczyły się. Próbę uratowania przedwojennego drobnku ZHP i reaktywowania jego działalności podjął niestrudzony hm. Roman Godłowski, powołując w 1945 roku kręgi starszoharcerskie, samodzielne zastępy ZHP, mianując drużynowych w ośrodkach działalności harcerskiej do 1940 roku.¹⁰ Próba reaktywowania ZHP wśród Polonii duńskiej nie powiodła się. Poza brakiem młodzieży, działalność w tej mierze utrudniało polityczne rozbitcie Polonii i przeciwdziałanie polskiej placówki dyplomatycznej w Kopenhadze, dążącej do rozbitcia organizacji polonijnych współpracujących z „Londynem”.

Na podkreślenie zasługuje natomiast fakt, że w latach 1945–1949, a szczególnie w latach 1945–1946, W. Godłowski przy pomocy ZPwD i aktywu polskich uchodźców wojennych, zorganizowała ZHP w obozach dla uchodźców polskich (*displaced persons*). Bogatą działalność rozwinęły drużyny i zastępy ZHP w obozach: Stuppberupgaard (pow. Nysted), w Kopenhadze (przy Emdrupvej 101), w Karsemosae (koło Frederiksvaerk), w Klosterheden (pow. Baekmarheden). Reaktywowano działalność Rady Przyjaciół Harcerstwa i zorganizowano Krąg Starszoharcerski im. A. Małkowskiego.¹¹ W drużynach i zastępach ZHP w Danii działało około 250–300 osób polskiej młodzieży i dzieci (zuchów).

Związek Harcerstwa Polskiego w Danii w latach 1945–1949 wydawał jedyne wówczas powielane pismo w języku polskim pod tytułem „Biuletyn ZHP”. Pismo zawierało artykuły programowe, fragmenty polskich utworów literackich, artykuły dotyczące uchodźstwa polskiego, wiersze, rysunki.¹²

⁸ Olszewski, *Emigracja polska...*, s. 192.

⁹ Szerzej na temat „Felicji” patrz: E. S. Kruszewski, „Felicja”. *Skandynawski fragment Akcji Kontynentalnej*, [w:] *Nowoczesna historia Polski*, III, pod red. J. Jasnowskiego, Londyn 1987, s. 201–224; W. S. Wociechowski, *Z dziejów polskiego ruchu oporu w Danii. Organizacja polska „Felicja”, „Niepodległość”*. Czasopismo poświęcone najnowszemu dziedzicom Polski, 1989, t. XXIII (po wznowieniu) (Nowy Jork–Londyn), s. 66–90.

¹⁰ „Biuletyn” KPH w Danii (Hoje-Møn), 24 grudnia 1945, s. 6–7.

¹¹ Olszewski, *Emigracja polska...*, s. 290–304.

¹² Kserokopie zdekompletowanych roczników „Biuletynu ZHP” w zbiorach autora; szerzej patrz: E. Olszewski, *Prasa polonijna w Danii*, [w:] *Transformacja mediów (1989–*

Mimo specyficznych warunków życia obozowego i niedostatków dnia codziennego, stałego oczekiwania na wyjazd do kraju bądź innych państw na Zachodzie, Związek Harcerstwa Polskiego w Danii był prowadzony wzorowo, zgodnie z polską tradycją, wychowywał, kształcił i organizował młodzieży atrakcyjną rozrywkę. Działalność ZHP pozwalała w jakiejś mierze uniknąć „utrąty” dzieciństwa i młodości, wprowadzała do życia młodzieży chwile normalności, tworzyła namiastkę ojczyzniego środowiska. Pozwalała też zachować godność osobistą, dobre imię Polaka i szacunek duńskich gospodarzy. Młodzież nawiązywała tu długotrwałe przyjaźnie, prowadzono korespondencję z drużynami polskimi w innych krajach (głównie w Anglii), współdziałano ze skautingiem duńskim. ZHP w Danii przetrwał do początku 1949 roku, to jest do zakończenia akcji repatriacyjnej polskich uchodźców wojennych.¹³ Na ponad cztery dziesięciolecia ZHP znikło z działalności polskich i polonijnych stowarzyszeń w Królestwie Danii.

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO W DANII W LATACH DZIEWIĘĆDZIESIĄTYCH

W nowej rzeczywistości politycznej Polski i Europy, wiosną 1990 roku przy Duszpasterstwie Polskim w Kopenhadze ponownie został zorganizowany Związek Harcerstwa Polskiego. Do inicjatorów przedsięwzięcia należeli: Katarzyna Filipowicz-Polańska, Paweł Dąbrowa-Kostka, Grażyna Dołhan, Krystyna Karolini, Małgorzata i Ryszard Lirowie, Roman Maksymiak, Jacek Ostrowski oraz naczelnicy ZHP w Londynie: hm. Krystyna Szwagrzak i hm. Bogdan Szwagrzak. Utworzono Koło Przyjaciół Harcerstwa oraz Zarząd Obwodu ZHP Dania w składzie: K. Filipowicz-Polańska — przewodnicząca, P. Dąbrowa-Kostka — szepcowy, Jacek Ostrowski — przewodniczący KPH, ks. dr Władysław Zdunek — kapelan, Damian Nawarecki — sekretarz, Maciej Przybicień — skarbnik.¹⁴

W czerwcu 1990 roku odbyła się pierwsza zbiórka harcerska, a 6 września powołano Obwód ZHP Dania. Powstały drużyny i gromady ZHP (w nawiasach drużynowi): „Wędrowniczki” (Monika Michałkiewicz), Zuchy chłopcy

1995). *Materiały pomocnicze do Najnowszej Historii Dziennikarstwa*, pod red. A. Słomkowskiej, Warszawa 1996, s. 389–403.

¹³ Szerzej patrz: *Polscy uchodźcy wojenni w Skandynawii (1939–1946)*, „Annales UMCS”, *Politologia*, vol. II/III, 1995/1996, s. 273–287; id., *Reemigracja Polaków z Danii w latach 1945–1949*, „Przegląd Polonijny”, 1992, t. XVIII, z. 4, s. 57–78.

¹⁴ Od 1996 r. prezesem KPH jest Piotr Dąbrowski, P. Dąbrowa-Kostka, *ZHP po przeszło pół wieku znów w Danii*, „Informacje Polskiej Misji Katolickiej w Danii” (dalej: IPMK), grudzień 1990, nr 12, s. 18; id., *Na harcerskim tropie*, „Informator Polski”, wiosna 1997, (Kopenhaga), nr 1, s. 12; id., *Od autora Harcerskiego Tropu*, „Informator Polski”, lato-jesień 1997, (Kopenhaga), nr 2–3, s. 28–29.

(Marcin Kacała), Skrzaty dziewczynki i chłopcy (Tomasz Szajda).¹⁵ Drużyny wędrownie tworzyła młodzież w wieku 16–23 lata, harcerskie — 12–15 lat, gromady zuchów — 7–11 lat, gromady skrzatów — dzieci w wieku 5–6 lat.

W dwusetną rocznicę Konstytucji 3 maja harcerze złożyli przyrzeczenie harcerskie, a zuchy obietnicę. Od dziewcząt przyjęła je hm. Łucja Golińska z Głównej Kwatery Harcerki w Londynie, od chłopców hm. Edward Jaśnikowski, kierownik Wydziału Kształcenia Starszyny w Kwaterze Głównej Harcerzy. Dnia 19 września 1991 roku po mszy św. koncelebrowanej przez księży W. Zdunka i J. Grochota, w sali parafialnej kościoła św. Anny na Amagerze w Kopenhadze, podczas uroczystego apelu nadano szczepowi ZHP imię „Szarych Szeregów”. W uroczystości uczestniczyli: hm. Stanisław Broniewski „Orsza”, legendarny dowódca akcji „Pod Arsenalem”, Ambasador RP w Kopenhadze Jerzy Sito, przedstawiciele organizacji polonijnych. W następnym dniu 32-osobowa delegacja harcerzy w pełnym umundurowaniu uczestniczyła w uroczystości nadania imienia statkom polskiej floty oceanicznej M/S „Szare Szeregi” i M/S „Orleń Lwowski”.¹⁶

We wrześniu 1991 roku rozpoczęły się regularne zbiórki drużyn i gromad ZHP. Szybko nawiązano współpracę ze skautingiem duńskim i harcerstwem w Hamburgu, Szwecji, Anglii i oczywiście z Polski z ZHR i ZHP. Z inicjatywy Koła byłych Żołnierzy Armii Krajowej w Danii, Fundacja p. Knoblów z Kanady podarowała harcerzom kopenhaskim sztandar. Jest on wierną repliką powstańczego sztandaru drużyny „Zawiszy” Szarych Szeregów. Dnia 7 maja 1995 roku odbyła się uroczystość poświęcenia sztandaru, którego dokonał ks. Władysław Zdunek.¹⁷

Prowadzenie prac organizacyjnych i udane imprezy Szczepu ZHP w Kopenhadze zainspirowały do tworzenia harcerstwa środowiska polonijne w innych miastach. W końcu 1991 roku powstała kilkunastoosobowa drużyna ZHP w Ålborgu (organizator dh. Krzysztof Malewski), w 1992 w Århus (drużynowy Janusz Lewiński) oraz w Odense (drużynowa Longina Przybyszewska), obecnie trwają prace nad zorganizowaniem ZHP w Esbjergu. Wiosną 1992 roku Związek Harcerstwa Polskiego w Danii liczył 135 dziewcząt, chłopców i dzieci.¹⁸ Po pięciu latach działalności Hufiec ZHP Dania obejmował: Komendę Hufca (hm. P. Dąbrowa-Kostka), 1. Kopenhaski Szczep Harcerski

¹⁵ Dąbrowa-Kostka, *ZHP po przeszło...*, s. 15–18; E. Olszewski, *ZHP w Danii, 53 czy 74 lata tradycji?*, „Ognisko”, 1991, (Kopenhaga), nr 19, s. 13–15.

¹⁶ P. Dąbrowa-Kostka, *Pięć lat odrodzonego ZHP w Danii*, IPMK, 1996, nr 1–3, s. 19–22; id., *Pięćciolecie*, „Informator Polski” wiosna 1996, nr 1, s. 12–15.

¹⁷ P. Dąbrowa-Kostka, *Wiosna i lato harcerskie*, IPMK 1995, nr 7–9, s. 16–21.

¹⁸ IPMK, 1991, nr 4–5, s. 20; „Informator Polski” 1997, nr 1, s. 12–13.

im. Szarych Szeregów z drużynami: „Wędrowniczek” (pzd. Marta Dąbrowa-Kostka), „Wędrowników” (pzd. Tomasz Byczyński), Harcerek (pion. Anna Matulewicz), Harcerzy (pzd. Paweł Urbańczyk) oraz gromadami: Zuchen (pion. Joanna Matulewicz), Zuchów (Marcin Kacała), Skrzatów (st. och. Sywia Spektor); 2. Ąlborską Drużynę Wodną im. T. Kościuszki (jak przed II wojną światową) – pzd. Krzysztof Malewski; 3. Ąrhuską Drużynę Harcerską (drużyna mieszana) — st. och. Ewa Lewińska.¹⁹

Mimo krótkiego okresu działalności, ZHP w Danii stał się jedną z czołowych organizacji polonijnych skupiających młodzież i dzieci. Stwarzał optymistyczne prognozy dla działalności stowarzyszeń polonijnych w Danii w przyszłości. W ZHP bowiem wyrastają kadry przyszłych organizatorów i animatorów życia narodowego na obczyźnie. Oprócz regularnych zbiórek harcerskich, przygotowań do zdobywania sprawności i stopni, są organizowane zbiórki specjalne, związane z udziałem w uroczystościach z okazji 3 maja, 11 listopada, świąt katolickich, harcerskimi „ostatkami”, św. Mikołajem i innymi.²⁰ Harcerze wzięli udział w obchodach 100-lecia Polonii duńskiej w 1993 roku.

Biwaki i obozy rozszerzają wiedzę młodych imigrantów o historii i geografii Danii. Odbywały się m.in. pod Kopenhagą, nad Kattegatem, Assebro, w lasach północnej Zelandii, na Jutlandii, Fionii, Lolland-Falster, na Bornholmie. Stwarzają one okazję do poznania dziejów Polonii duńskiej. Źadne stowarzyszenie polonijne w Danii nie ma tak licznych kontaktów z Polską, jak ZHP. Zorganizowano obozy w Zakopanem, w Szczyrku, odbyto rejs flagowym żaglowcem ZHP „Zawisza Czarny” i „Zjawą” po Zatoce Gdańskiej.²¹

Duński Hufiec ZHP rozwinął szeroką współpracę z analogicznymi organizacjami w Europie i w świecie. Już w lipcu 1991 roku 22 harcerzy ze szczebu kopenhaskiego uczestniczyło w szesnastodniowym obozie w pobliżu Kolonii w RFN, w grudniu tego roku odbył się wspólny biwak ZHP w Danii i Det Danske Spejderkorps w Szwecji, w dniach 2–5 stycznia wędrownicy i kandydaci do drużyn ZHP wzięli udział w zorganizowanym przez Chorągiew Europejską ZHP poza Granicami Kraju, wspólnie z Hufcem ZHP Sztokholm czterodniowym Europejskim Forum Wędrowniczym w Sztokholmie.²² Polscy harcerze i instruktorzy z Danii uczestniczyli w Zlocie z okazji pięćdziesięciolecia Chorągwi Wielkobytyjskiej w Górach Kambryjskich (23.07–11.08), w Światowym Obozie-Kursie Kształcenia Starszyny w Kanadzie w 1992 r. „Tu dopiero było widać znaczenie faktu — pisał P. Dąbrowa-Kostka — że

¹⁹ Dąbrowa-Kostka, *Pięciolecie...*, s. 12–15.

²⁰ IPMK, 1991, nr 1–3 s. 15–16 i kronika *Migawki harcerskie* w następnych numerach.

²¹ IPMK, 1996, nr 1–3; „Informator Polski”, 1996, nr 1.

²² IPMK, 1991, nr 4–5, s. 20; Dąbrowa-Kostka, *Pięć lat...*

ZHP jest jedyną narodową organizacją skautową w świecie, mającą swoje jednostki na wszystkich zamieszkałych kontynentach”.²³

Do stałych imprez o charakterze międzynarodowym należą Europejskie Złazy Wędrownicze, w których biorą udział wędrownicy i instruktorzy ze wszystkich ośrodków Chorągwi Europejskiej ZHP. Harcerze z Danii uczestniczyli w zjazdach: w Sztokholmie, Kilonii, Kopenhadze, Fingspaang w Szwecji, Hamburgu, Wiedniu, Monachium, Krakowie i ponownie w Sztokholmie. O randze ZHP w Danii świadczy fakt, że szczep kopenhaski był organizatorem II Forum Wędrowniczego Chorągwi Europejskiej — Kattegat/Kopenhaga w dniach 10-13 września 1992 roku. Wzięło w nim udział 86 harcerek i harcerzy w wieku od 15 lat z Londynu, Hamburga, Sztokholmu, Malmö, Los Angeles, Krakowa oraz Kopenhagi i Odense.²⁴

W pięciolecie ZHP w Danii pisał komendant Hufca:

„Na szlaku harcerskim poznaliśmy wielu przyjaciół harcerskich z Polski, Europy i innych kontynentów. Wiele przyjaźni trwa do dziś poprzez listy i kolejne spotkania [...]. Harcerze i harcerski z Danii odwiedzili m.in. Gdańsk, Częstochowę, Londyn, Innsbruck, Rzym, Pizę, Zurych, Götteborg, Lund, Toronto, Ottawę czy Montreal. Zwiedzili m.in. muzea na Wawelu, w Wieliczce, w Pieskowej Skale, największe polskie muzeum poza Krajem w Rapperswill w Szwajcarii, Tower w Londynie, Rembrandta w Amsterdamie i inne. Stali dwiema nogami na dwu półkulach świata w Londynie, byli na najwyższej wieży świata CN-Tower w Toronto, oglądali wodospad Niagara i wdrapali się na kopułę Bazyliki św. Piotra w Watykanie. Jeździli w siodle w Polsce i w Danii. Odbyli wycieczkę furmankami na przełęcz Salmopolską. Schodzili do jaskini Ondraszka. Jeździli kolejkami linowymi w Tatrach, Beskidach i Alpach Austriackich. Wędrowali po Tatrach, Alpach Austriackich i belgijskich Ardenach. Odwiedzili fiordy duńskie, szwedzkie i norweskie.”²⁵

Działalność Związku Harcerstwa Polskiego w Danii cieszy się zainteresowaniem znacznej części Polonii duńskiej, poparciem Ambasady RP w Kopenhadze i pomocą Duszpasterstwa Polaków w Danii. W ostatnim czasie ożywiła się drużyna harcerska w Odense. W 1997 roku liczyła 22 harcerzy, harcerek i zuchów. Kieruje nią dh Robert Paprocki. W Ålborgu, obok istniejącej drużyny wędrowniczej, powstała drużyna zuchów (drużynową Otylia Malewska), co prowadzi do podniesienia harcerskiego ośrodka w Ålborgu do rangi szczepu ZHP. Dzięki pomocy ZHP w Kopenhadze, konsul Danuty Bolimowskiej, prezesa ZPwD Jerzego Okipny i organizatora dh. Krzysztofa Kielaka, powstaje 5. Drużyna harcerska w Esbjergu.²⁶ Należy dodać, że ist-

²³ *Migawki harcerskie*, IPMK, 1992, nr 9–11, s. 20.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Pięć lat... , ibid.*, s. 21–22.

²⁶ *Na harcerskim tropie*, „Informator Polski”, zima 1997, nr 4, s. 19; *ibid.*, wiosna–lato 1998, nr 1–2, s. 15.

nieją także: od 1994 roku Krąg Starszoharcerski im. Andrzeja Małkowskiego w Kopenhadze (kierowniczką Maria Godłowska) i od 1995 roku Krąg Starszoharcerski im. św. Jerzego (p.o. kierowniczką hm. Anastazja Strzelbicka). Pierwszy z nich stanowi jednak w zasadzie tylko krąg towarzyski, drugi — wspiera działalność ZHP w Danii.²⁷

Zainterесowaniu pracą harcerską towarzyszy wysokie uznanie dla pracy instruktorów i harcerzy. Dnia 7 maja 1995 roku pod opiekę ZHP w Danii został przekazany Sztandar Koła byłych Żołnierzy Armii Krajowej w Danii.

„Intencją kurczącego się powoli koła — pisano — jest przekazanie sztandaru młodzieży harcerskiej, zamiast przekazania go kiedyś do magazynów muzealnych. Tej młodzieży, która najlepiej jest przygotowana do przejęcia sztandaru i niesienia go dalej, przekazując kolejnym pokoleniom harcerki i harcerzy te wartości, które sztandar symbolizują.”²⁸

Równocześnie zostało utworzone Koło Przyjaciół Polskich Kombatan-tów II Wojny Światowej w Danii przy Związku Harcerstwa Polskiego i Kole Przyjaciół Harcerstwa w Danii. W uznaniu zasług dla opieki nad polskimi nekropoliami i pomnikami w Danii, dnia 14 września 1997 roku Sztandar Szczepu im. Szarych Szeregów w Kopenhadze został odznaczony Złotym Medalem Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej. W 1997 r. Wielka Kapituła Nagród „Polonus” Klubu Publicystów Polonijnych Stowarzyszenia Dziennikarzy Rzeczypospolitej Polskiej wyróżniła Hufiec ZHP w Danii dyplomem „Polonus 97”.²⁹

Dotychczasowe osiągnięcia harcerstwa polskiego w Danii i jego dalszy dynamiczny rozwój wzbudzają uzasadnione nadzieje na podtrzymanie wartości narodowych i katolickich wśród młodego pokolenia polskiej emigracji, zachowanie więzów Polonii duńskiej z krajem i Polakami w diasporze.

²⁷ „Informator Polski”, 1997, nr 1, s. 12–13.

²⁸ IPMK, 1995, nr 7–9, s. 19.

²⁹ *Na harcerskim tropie*, „Informator Polski”, 1997, nr 2–3, s. 16; *ibid.*, 1998, nr 1–2, s. 15.

ANEKS 1

STRUKTURA ORGANIZACYJNA
ZWIĄZKU HARCERSTWA POLSKIEGO W DANII**Chorągiew harcerzy w Europie**

1993–	Komendant Chorągwi Paweł Dąbrowa-Kostka hm. (Kopenhaga)
1996–	Sekretarz Chorągwi Paweł Urbańczyk pwd. (Kopenhaga)
1996–	Skarbnik Chorągwi Marcin Kacała phm. (Kopenhaga)
1996–	Członek Komendy Tomasz Byczyński phm. (Kopenhaga)

Hufiec Dania Hufcowi

1992–	Hufcowy Paweł Dąbrowa-Kostka phm./hm. (Kopenhaga) p.o. Hufcowej Ewa Dąbrowa-Kostka (Kopenhaga)
1994–	Kapelan Hufca ks. Władysław Zdunek (Kopenhaga)

Szczep „Szare Szeregi” w Kopenhadze

1990–1992	Szczepowy Paweł Dąbrowa-Kostka pwd./phm. p.o. Szczepowej Ewa Dąbrowa-Kostka st. och.
1992–1994	Szczepowa Monika Michałkiewicz pwd., Szczepowy Tomasz Byczyński pwd.
1990–1992	Kapelan Szczepu ks. Władysław Zdunek
1994–	Szczepowi — vacat

Koło przyjaciół Harcerstwa w Kopenhadze

1990	Prezes Katarzyna Filipowicz-Polańska
1990–1996	Prezes Jacek Ostrowski
1996–	Prezes Piotr Dąbrowski

Krąg Starszoharcerski im. Andrzeja Małkowskiego

1994–	Kierowniczką Kręgu Maria Godłowska instr. bez st.
-------	---

Krąg Starszoharcerski im. św. Jerzego w Danii

1995–	p.o. Kierowniczką Kręgu Anastazja Strzelbicka hm.
-------	---

ANEKS 2

DRUŻYNY ZHP W DANII

Drużyny Drużynowi**Wędrowniczki i Wędrownicy**

1990–1991	Andrzej Senderacki
1991–1992	Tomasz Szajda h.o. (w tym sekcja wodna)
1992–1993	Tomasz Byczyński pwd.
1993–1994	Marian Kołpak
1994–1995	Tomasz Byczyński pwd.

Wędrowniczki

1995–	Marta Dąbrowa-Kostka sam./pwd.
-------	--------------------------------

Wędrownicy

1995–	Tomasz Byczyński pwd./phm.
-------	----------------------------

Harcerki	
1990	Anisa Tomaszewska sam.
1990–1991	Katarzyna Zeitz sam.
1991	Małgorzata Gajda st. och.
1991–1995	Marta Dąbrowa-Kostka pion./sam.
1995–	Anna Matulewicz pion./sam.
Harcerze	
1990–1992	Tomasz Byczyński h.o.
1992	Tomasz Szajda h.o.
1992–1993	Tomasz Byczyński h.o.
1993–1994	Paweł Urbańczyk h.o./pwd.
1994–1995	Witold Hubisz pwd.
1995–	Paweł Urbańczyk pwd.
Zuchy dziewczynki	
1990–1992	Monika Michałkiewicz sam.
1992–1995	Joanna Karolini pion./sam.
1995–	Joanna Matulewicz pion./sam.
Zuchy chłopcy	
1990–1991	Marcin Kacała h.o.
1991–1992	Tomasz Szajda h.o.
1992–1996	Marcin Kacała h.o./pwd.
1996–	Piotr Dąbrowa-Kostka ćwik
Skrzaty	
1990–1992	Ewa Gellert st. och.
1992–1994	Małgorzata Gajda st. och./sam.
1994–1995	Gromada Skrzatów była zawieszona
1995–	Sylwia Spektor st. och./sam.
Drużyna im. T. Kościuszki w Ålborgu	
1992–	Krzysztof Malewski h.o./pwd.
Drużyna w Aarhus	
1992–	Ewa Lewińska st. och.
Drużyna w Odense	
1992–1993	Agata Przybyszewska sam.

Źródło: P. Dąbrowska-Kostka, *Na harcerskim tropie*, „Informator Polski”, wiosna 1997, nr 1(19), s. 10–14; 1997, nr 2–3(20–21), s. 16.